

С. Л. Юсов

Клерикалізм

КЛЕРИКАЛІЗМ (від лат. *clericalis* – церковний) – термін, що вживають на позначення суспільно-політичного напрямку, який обстоює панування або посилення ролі *Церкви* та [духовенства](#) в усіх сферах життя суспільства. Він характерний для різних істор. епох, в яких набував відмін. ознак і видів. У вузькому значенні – організація церк. життя, що передбачає панування кліриків (професій. духовенства). К. слід відрізняти від теократії, хоча остання є його ідеалом. Протилежне поняття – секуляризм (див. *Секуляризація*). К. часто пов'язують лише з політикою стосовно християн. Церков, насамперед катол. (див. *Християнство*, [Католицизм](#)), однак його застосовують і до ін. релігій. Із посиленням у християн. світі в 19–20 ст. секуляризац. процесів, зокрема у зв'язку з ухваленням у багатьох країнах законодав. актів, спрямов. на відокремлення [держави](#) від Церкви та Церкви від школи, виникає т. зв. політ. К. як форма захисту від цих процесів. Суть К. як управлін. моделі зводиться не лише до контролю реліг. діячами держ. влади та переплетіння релігії з політикою, але, передусім, полягає у моделюванні структури сусп. свідомості громадян певної держави саме у контексті реліг. світогляду. Поряд із традиц. засобами впливу на політ. події та переконання широких верств насел. (через систему церк. апарату, викладання релігії в школі, активну участь у регулюванні питань сім'ї, шлюбу, виховання дітей тощо) в 19–20 ст. вирішал. роль почали відігравати клерикал. політ. партії, профспілки, молодіжні, жін. та ін. організації. У Німеччині, Італії, Франції, Бельгії, Австрії, Португалії, Ірландії, Польщі вони мають значну політ. вагу (зокрема у Німеччині й Італії християн. партії часто й тривалий час перебувають при владі). В останні десятиліття 20 ст. різко посилюється вплив духівництва на політ. життя в країнах мусульман. світу. В Ірані, напр., після іслам. революції 1979 воно очолило упр. державою.

У 3х. Україні в 1920–30-х рр. клерикал. організаціями були, зокрема, *Український католицький союз*, Укр. нар. обнова, Катол. акція укр. молоді. Зі здобуттям Україною незалежності розпочалося не тільки відновлення реліг. життя, церк. інфраструктури, а й створення партій християн. спрямування: *Української християнсько-демократичної партії*, *Християнсько-демократичної партії України*, Респ. християн. партії, Християн.-нар. союзу тощо. Проте ці партії не здобули успіху серед насел., оскільки асоціюються з політ. К., який й досі сприймається в Україні з негатив. відтінком.

Рекомендована література

1. Решетников А. Клерикализм. Москва, 1965;
2. Кантеров И. Я. Клерикализм сегодня. Москва, 1988;
3. Ротовский А. А. Клерикальная пропаганда: цели и средства. Х., 1988;
4. Рибачук М., Кирюшко М. Чи потрібні християнські партії християнській Україні? // ЛіС. 1998. № 7.

Бібліографічний опис:

Клерикалізм / С. Л. Юсов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-7629>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).